Alis Manro

AMUNDSEN

Sedela sam na klupi ispred stanice i čekala. Stanica je bila otvorena kada je stigao voz, ali je sada zaključana. Na drugom kraju klupe sedela je neka žena, sa pletenom torbom među kolenima, punom stvari spakovanih u nepromočivi papir. Meso, sirovo meso. Osećala sam njegov miris.

Na najdaljem peronu je stajao električni voz, prazan, u iščekivanju.

Nije bilo drugih putnika, i posle nekog vremena kroz prozor stanice se promolila glava otpravnika i otegnuto viknula: „Sen." Učinilo mi se, najpre, da doziva nekog Sema. Zaista, iza zgrade se pojavio čovek u nekakvoj uniformi. Prešao je preko koloseka i popeo se u lokomotivu. Žena sa paketima ustade i pođe za njim, pa i ja učinih isto. Sa druge strane ulice prolomiše se uzvici i iz vrata mračne daščare ravnog krova pokulja nekoliko muškaraca, koji su navlačili kape na glave i mahali lanč paketima. Po buci koju su pravili, reklo bi se da voz samo što nije krenuo. Ali kada su se ukrcali, ništa se nije desilo. Voz je stajao dok su se oni prebrojavali i pokušavali da dokuče ko nedostaje, da bi na kraju rekli mašinovođi kako još ne mogu da pođu. Tada se neko setio kako čitav dan nisu videli čoveka koji fali. Voz je krenuo, iako nisam znala da li je mašinovođa bilo šta od ovoga čuo, niti da li je za to mario.

Muškarci su sišli ispred pilane, van naselja – ne bi im trebalo više od deset minuta da su išli pešice – i veoma brzo sam ugledala jezero, prekriveno snegom. I dugačku, belu, drvenu zgradu. Žena je poslagala svoje pakete i ustala, i ja pođoh za njom. Mašinovođa viknu: „Sen" i vrata se otvoriše. Nekoliko žena je čekalo da se ukrca. Pozdravile su ženu s mesom, a ona im reče kako je dan hladan i vlažan.

Nijedna od njih nije htela da gleda u mene dok sam silazila iza žene s mesom.

Vrata su se zalupila i voz pođe nazad.

Nastupila je tišina, vazduh beše poput leda. Krhke breze sa crnim belezima po beloj kori i niska, nepotkresana zimzelen njihali su se kao pospani medvedi. Zamrznuto jezero ne beše ravno, duž obale behu uzdignute humke, kao da su se talasi zamrzli u trenutku obrušavanja. I zgrada sa nanizanim prozorima, i zastakljenim verandama na oba kraja. Sve strogo, trezveno i severnjački, crno i belo pod visokim svodom oblaka. Nepomično i ogromno, kao da je začarano.

Ali izbliza, kora breze ne beše bela. Više sivkasto žuta, sivkasto plava, siva.

„Kuda ste pošli?", upita me žena s mesom. „Posete se primaju do tri sata."

„Ja nisam posetilac", rekoh. „Ja sam nova nastavnica."

„Neće vas pustiti na glavna vrata, u svakom slučaju", reče žena s nepomućenim zadovoljstvom. „Bolje pođite sa mnom. Ne nosite nikakav kofer?"

„Na stanici su mi rekli da će poslati prtljag za mnom."

„Tako ste stajali tamo, pomislila sam da ste se izgubili."

Odgovorila sam da je pejzaž prelep.

„Da, nekima tako izgleda. Osim ako se ne razbole, il' su u gužvi."

Ništa više nismo pričale, sve do kuhinje, na udaljenom kraju zgrade. Nisam imala prilike da se osvrnem oko sebe jer je pažnja postala uperena na moje čizme.

„Bolje ih izujte, pre nego što ostave trag po podu."

Svukla sam čizme – nigde nije bilo stolice na koju bih sela – i ostavila ih na otiraču, na kojem je žena poslagala svoje.

„Ponesite ih sa sobom. Ne znam gde će vas smestiti. Ne skidajte kapu. U garderobi nema grejanja."

Nema grejanja, nema svetla, osim ono malo što bi doprlo kroz prozorčić, do kojeg se nisam mogla popeti. Imala sam osećaj kao da sam za kaznu poslata u školsku garderobu. Da. I isti vonj zimske odeće, koji se nikada ne bi do kraja izgubio, promočenih čizama, prljavih čarapa, neopranih nogu.

Popela sam se na klupu, ali i dalje ništa nisam videla kroz prozor. Na polici, među kapama i šalovima, našla sam kesu sa smokvama i urmama. Mora da ih je neko ukrao i sakrio na ovom mestu, pre nego što ih odnese kući. Iznenada, osetih glad. Ništa nisam jela od jutra, osim suvog sendviča sa sirom u Ontario Nortlendu. Razmišljala sam koliko je etično ukrasti od lopova. Ali smokve bi mi se zaglavile među zubima i odale me.

Izašla sam u pravi čas. Neko je ulazio u garderobu.

Nije to bila jedna od kuhinjskih pomoćnica, nego učenica u debelom kaputu, sa šalom preko kose. Toliko brzo je uletela unutra i bacila knjige na policu, da su one sve popadale po podu, a šal je strgla sa glave, s koje je iskočila kuštrava kosa i, u isto vreme, šutnula čizme koje su se razletele po podu. Niko joj, očigledno, nije naredio da ih mora izuti na ulazu u kuhinju.

„Oh, nisam htela da vas gađam", reče devojčica. „Ovde je tako mračno kada se uđe, da čovek ne vidi šta radi. Je l' se smrzavate? Je l' čekate nekoga da završi posao?"

„Čekam doktora Foksa."

„E pa, nećete ga dugo čekati. Upravo sam s njim došla iz grada. Niste, valjda, bolesni? Ako ste bolesni, ne smete ovde ulaziti. Morate se videti s njim u gradu."

„Ja sam nova nastavnica."

„Je li? Jeste li iz Toronta?"

„Da."

Nasta pauza, verovatno u znak poštovanja.

Ali ne. Nego da bi mi se zagledala u kaput.

„Stvarno je lep. Kakvo je to krzno oko kragne?"

„Persijsko jagnje. U stvari, imitacija."

„Mene bi mogli prevariti. Ne znam zašto su vas ovde poslali, smrznuće vam se guzica. Izvinite. Dobro, treba da se sastanete sa doktorom, pokazaću vam kuda da odete. Znam gde se šta nalazi. Ovde živim praktično od rođenja. Moja mama vodi kuhinju. Zovem se Meri. A kako se vi zovete?"

„Vivi. Vivijen."

„Ako ste nastavnik, onda bi trebalo da vam se obraćam sa gospođice, zar ne? Vi ste gospođica...?"

„Gospođica Hajd."

„Kao štavljena koža?[1] Izvinite“, reče devojčica. „To mi je prvo palo na pamet. Volela bih da ste mi vi nastavnica, ali ja moram da idem u grad u školu. Zbog glupih pravila. Jer nemam tuberkulozu.“

Dok je govorila, povela me je prema izlazu iz garderobe, a onda smo pošle bolničkim hodnikom. Uglačani linoleum, masna zelena farba, miris antiseptika.

„Pošto ste ovde, možda ću ubediti Redija da me prebaci.“

„Ko je Redi?“

„Redi Foks. Iz jedne knjige. Ja i Anabel smo često tako nazivale doktora Foksa.“

„Ko je Anabel?“

„Više niko. Ona je umrla.“

„Oh, izvini.“

„Nije vaša krivica. To se ovde dešava. Ove godine polazim u srednju školu. Anabel zapravo nije ni išla u školu. Dok sam išla u osnovnu školu, Redi je našao nastavnika kako bih mogla da budem kod kuće i pravim joj društvo.“

Zastala je pred napola otvorenim vratima i zazviždala.

„Hej. Dovela sam vam novu nastavnicu.“

Začu se muški glas. „U redu, Meri. Dosta je za danas.“

Ona je odskakutala, ostavivši me da se suočim sa mršavim čovekom prosečne visine, veoma kratko ošišane crvenkasto-plave kose, koja se presijavala pod svetlošću sijalice iz hodnika.

„Upoznali ste, dakle, Meri“, reče on. „Ona o sebi ima dosta toga da kaže. Neće biti u vašem razredu, tako da nećete svaki dan morati da prolazite kroz ovo. Ljudi se na nju ili naviknu, ili ne.“

Učinilo mi se da je deset ili petnaest godina stariji od mene, i najpre mi se obraćao tonom starijeg čoveka. Zabrinutog budućeg poslodavca. Pitao me je kako sam putovala, da li sam odnela prtljag. Želeo je da zna šta mislim o životu u ovoj divljini posle Toronta, da li će mi se dopasti, da li će mi biti dosadno.

Ni najmanje, rekoh, i dodah da je ovde predivno.

„Izgleda kao... kao iz nekog ruskog romana.“

„Stvarno? Iz kojeg ruskog romana?“

Oči mu behu svetlosive, plave. Jedna obrva mu se podiže, kao zašiljena kapa.

Nije se radilo o tome da nisam čitala ruske romane. Neke sam pročitala do kraja, ne neke napola. Ali zbog te podignute obrve i podsmešljivog pogleda kojim me je prostrelio, ničega nisam mogla da se setim, osim *Rata i mira*. A to nisam htela da kažem, jer bi se svako setio te knjige.

„Iz *Rata i mira*.“

„E pa, ovde ćete naći samo mir. Da čeznete za ratom, pretpostavljam da biste se do sada već pridružili nekoj ženskoj četi i otplovili preko okeana.“

Bila sam besna, osećala sam se poniženom, jer mi nije bila namera da se razmećem znanjem. Odnosno, nisam htela da se samo razmećem, nego i da objasnim koliko mi se ovaj pejzaž učinio predivnim.

---

[1] Igra reči: *Hyde* se izgovara isto kao *hide* (koža). (*Prim prev.*)

On je očigledno bio od onih ljudi koji vole da postavljaju pitanja-zamke.

„Dobro, verovatno sam očekivao da će nam se niotkuda pojaviti neka starija nastavnica“, reče on, u znak blagog izvinjenja. „Pretpostavljam da niste studirali da biste bili nastavnik? Šta ste planirali kada odbranite doktorat?“

„Pišem magistarski rad“, rekoh odsečno.

„Dobro, i šta vas je navelo da promenite mišljenje?“

„Mislim da bi trebalo da zaradim nešto para.“

„Pametna ideja. Mada se bojim da ovde nećete baš mnogo zaraditi. Izvinite ako zabadam nos gde ne treba. Želeo sam samo da se uverim nas nećete ostaviti na cedilu. Ne planirate venčanje, je li tako?“

„Ne.“

„U redu, u redu. Sada ste voljni. Nisam vas obeshrabrio, zar ne?“

Odmahnuh glavom.

„Ne.“

„Pođite hodnikom do sobe glavne sestre i ona će vam reći sve što bi trebalo da znate. Trudite se da ne dobijete prehladu. Pretpostavljam da nemate nikakva iskustva sa tuberkulozom? “

„Pa, čitala sam...“

„Znam, znam. Čitali ste *Čarobni breg*.“ Još jedna zamka i on se ponovo oraspoložio. „Stvari su se od tada malo promenile, nadam se. Evo, bacio sam na papir nekoliko teza o deci koja ovde leže i šta biste mogli da radite s njima. Ponekad više volim da se pisano izražavam. Glavna sestra će vam dati najvažnije informacije.“

Uobičajeni koncepti iz pedagogije ovde ne važe. Neka deca će se vratiti u obrazovni sistem, a neka neće. Stoga, bolje izbegavati velika opterećenja. U smislu, testiranja, učenja napamet, klasifikovanja i tih gluposti.

Potpuno odbaciti podelu na razrede. Kome to treba, kasnije će prestići svoje vršnjake, ili im to neće ni trebati. U stvari, kada se budu vratili u svet, trebaće im samo najprostije veštine i činjenice. A šta je sa tzv. nadarenom decom? Odvratan termin. Ali ako su stvarno nadarena, u akademskom smislu, lako će stići svoje vršnjake.

Zaboraviti na reke Južne Amerike, Magna Cartu.

Naglasak staviti na likovno, muzičko, pripovetke.

Društvene igre – okej, ako ne izazivaju preveliko uzbuđenje ili preterani takmičarski duh.

Izazov: hod po liniji između napora i dosade. Dosada je prokletstvo boravka u bolnici.

Ako glavna sestra ne može nešto da vam nađe, obratiti se domaru – on to sigurno negde ima.

Bon voyage[2]

Posle jedne nedelje, svi događaji iz prvog dana su mi delovali izvanredno i nestvarno. U kuhinju i garderobu, u kojoj su zaposleni ostavljali odeću i sakrivali ukradeni plen, više nisam ulazila i verovatno više i neću. Doktorova kancelarija je, isto tako, ostala izvan mog

[2] Fr. srećan put. (*Prim. prev.*)

domašaja, pa je soba glavne sestre postala pravo mesto za sve molbe, žalbe i svakodnevne dogovore. Glavna sestra beše niska i punačka, ružičastog lica, nosila je naočare bez okvira i teško je disala. Kad god bih je nešto pitala, ona bi se iznenadila i počinjala da otežе, ali bi se na kraju ipak postarala da to dobijem. Ponekad je jela u trpezariji sa medicinskim sestrama, kada bi za nju bio serviran poseban puding i postavljen paravan. Mada je najviše boravila u svojim prostorijama.

Pored glavne sestre, bile su tu još tri medicinske sestre, najmanje trideset godina starije od mene. Aktivirane su iz penzije kako bi tokom rata obavljale radnu obavezu. Pored njih, bilo je i bolničarki, mojih vršnjakinja, pa čak i mlađih od mene. Većina njih su bile udate ili verene, ili su radile na tome da budu verene, a momci su im većinom služili u vojsci. Sve vreme su pričale kada u blizini nije bilo ni glavne, ni medicinskih sestara. Prema meni nisu pokazivale ni najmanje interesovanja. Nije ih interesovalo kako izgleda Toronto, iako su neki njihovi poznanici putovali tamo za vreme medenog meseca. Nisu marile za to kako se snalazim na poslu, niti čime sam se pre toga bavila. Nije da su bile grube – uvek bi mi dodale maslac (koji se samo tako zvao, a u stvari se radilo o margarinu narandžaste boje, ofarbanom u kuhinji) i na vreme su me upozorile na pastirsku pitu, za koju su mi rekle da je od mrmota. Radilo se o tome da su one odbacivale sve što nisu poznavale i da im je takvo razmišljanje ušlo pod kožu. Kad god bi na radiju počele vesti, tražile bi drugu stanicu, sa muzikom. Da slušaju kako *plešem sa lutkicom u probušenoj hulahopci*...

Ipak, gajile su strahopoštovanje prema doktoru Foksu, delimično i zato što je pročitao toliko knjiga. Takođe su govorile da, kada mu se prohte, niko kao on ne ume tako da povali.

Nisam razumela da li su mislile da čitanje knjiga ima neke veze s tim.

Broj učenika je bio raznolik. Od petnaest, pa sve do nekolicine. Časovi su bili samo ujutru, od devet sati do podneva. Ne bi ih slali na časove ako bi im porasla temperatura, ili ako su upućivani na dijagnostiku. Kada bi se pojavili, bili su tihi i poslušni, ali ih nije posebno zanimalo to što sam predavala. Odmah su shvatili da je ovo bila kobajagi škola, da su oslobođeni učenja, baš kao što nisu imali raspored časova i učenje napamet. Ta sloboda ih nije činila nadmenim, lenjim ili problematičnim – od nje su postajali još poslušniji i pospaniji. U horu su tiho pevali. Igrali su puta-nula. Nad improvizovanom učionicom nadnosila se senka poraza.

Rešila sam da doslovno prihvatim doktorove reči. Ili barem neke njegove reči, poput one da je dosada neprijatelj.

Kod domara sam spazila globus. Zamolila sam da ga donese u učionicu. Pričala sam najjednostavnije stvari iz geografije. O okeanima, kontinentima, klimi. Zašto ne bih spomenula vetrove i morske struje? Države i gradove? Severni povratnik i južni povratnik? I reke Južne Amerike, na kraju krajeva?

Neka deca su to i ranije učila, ali su skoro pozaboravljala te lekcije. Za njih je nestao svet izvan jezera i šume, a ovi časovi kao da su ih razvedrili i sprijateljili sa onim što su pre poznavali. Naravno, nisam naglo istovarila na njih sve te činjenice, a morala sam da idem postepeno i zbog one dece koja to ranije nisu učila, jer bi se tako brzo zamarala.

Ali sve je bio u redu, i pretvaralo se u igru. Podelila sam ih u timove, koji su se takmičili u davanju odgovora kada bih uperila pokazivač ovde ili onde. Vodila sam računa da uzbu-

đenje ne traje predugo. Jednoga dana, u učionicu je ušetao doktor, posle jutarnje operacije, i ja sam bila zatečena. Nisam mogla naglo da prekinem to što smo počeli, ali sam pokušala da malo ublažim takmičarski duh. On je seo, delovao je pomalo umorno i suzdržano. Nije imao primedbe. Posle nekoliko minuta, pridružio se i počeo i sâm da dobacuje šašave odgovore, nazive koje je izmislila njegova mašta. Onda mu se glas postepeno stišavao. Prvo je mrmljao, a zatim je šaptao, sve dok nije postao sasvim nečujan. Tim besmislenim postupkom je potpuno preuzeo vlast u učionici. Čitav razred je počeo da govori bez glasa, kako bi ga imitirali. Oči su im bile prikovane za njegove usne.

Iznenada, on zaurla i čitav razred prsnu u smeh.

„Zašto, boga mu, svi gledate u mene? Je l' vas tako uči gospođica Hajd? Da buljite u ljude koji mirno sede?"

Većina se i dalje smejala, a nekolicina i dalje nije skidala pogled s njega. Bili su željni dodatnog majmunisanja.

„Produžite. Izađite i nastavite da se ludirate na drugom mestu."

Izvinio mi se što je prekinuo čas. Počela sam da mu navodim razloge zašto moji časovi više liče na pravu školu.

„Priznajem, doduše, da se slažem s vama da ih ne bi trebalo previše opterećivati", rekoh iskreno. „Slažem se s vašim uputstvima. Samo sam mislila da bi..."

„Kojim uputstvima? Ah, ono su samo neke opaske koje su mi pale na pamet. Nije to Sveto pismo."

„Mislila sam, ako nisu previše bolesna..."

„Verujem da ste u pravu. Nije to toliko važno."

„Inače, deluju mi pomalo bezvoljno."

„Nema potrebe da to razvlačimo u detalje", reče on i ode.

Onda je zastao i okrenuo se, u znak mlitavog izvinjenja.

„Možemo o tome popričati nekom drugom prilikom."

A ta druga prilika nikada neće doći, pomislih. On očigledno misli da sam gnjavatorka i budala.

Za ručkom sam saznala od bolničarki da je neki bolesnik umro tog jutra u operacionoj sali. Moj bes, dakle, nije bio opravdan i sada sam se osećala još gluplje.

Popodne sam uvek bila slobodna. Učenici su odlazili da odspavaju posle ručka, a i ja sam se nekada osećala pospano. Ali soba mi je bila hladna, a posteljina tanka – ljudima sa tuberkulozom je zasigurno trebao neki udobniji smeštaj.

A ja, naravno, nisam imala tuberkulozu. Možda su zakidali ljudima kao što sam ja.

Bila sam pospana, ali nisam mogla da zaspim. Nad glavom su mi se kotrljali kreveti, koje su gurali na verandu, kako bi ih izložili zracima zubatog sunca.

Ni zgrada, ni drveće, ni jezero, nikada mi više nisu izgledali kao prvog dana, kada su me opčinili tajanstvenošću i autoritetom. Toga dana sam poverovala da sam nevidljiva. Sada mi se činilo da to nikada nije bila istina.

Stigla je nastavnica. Šta radi?

Gleda u jezero.

Zašto?

Nema pametnija posla.
Blago nekim ljudima.

Ponekad bih preskočila ručak, iako mi je bio plaćen, i otišla u Amundsen, gde bih jela u kafeteriji. Zvala se Postum i nepogrešivi izbor u njoj je bio sendvič sa lososom iz konzerve, ako bi je imali. Kod salate od piletine trebalo je pažljivo pogledati da nije ostalo kožure i hrskavice. Ipak, tu sam se osećala opuštenije, kao da niko unaokolo ne zna ko sam.

Tu sam, verovatno, bila u zabludi.

U kafeteriji nije postojao ženski toalet, pa sam morala da prođem pored hotela i ulaza u pab, uvek mračan i bučan, sa zadahom na pivo i viski, uz gusti dim od cigareta i cigara koji je obarao s nogu. Ali drvoseče i radnici iz pilane mi nikada ne bi dobacivali kao vojnici i piloti u Torontu. Oni su bili duboko u svom muškom svetu, tu su dolazili da prežvakavaju svoje priče, ne radi žena. Šta više, verovatno su bili spremniji da zauvek pobegnu iz njihovog društva.

Doktor je imao kancelariju u glavnoj ulici. Bila je to mala prizemna kuća, a on je stanovao na drugom mestu. Od bolničarki sam saznala da ne postoji gospođa Foks. U jedinoj bočnoj ulici, pronašla sam kuću koja je mogla biti njegova – obložena štukaturom, sa izbočenim krovnim prozorom iznad ulaznih vrata i knjigama poslaganim po prozorskoj dasci. Mesto je izgledalo sumorno, ali uredno, nagoveštavalo je minimalan, ali sasvim dovoljan komfor za jednog usamljenog – zakleto usamljenog – muškarca.

Gradska škola je bila na drugom kraju te ulice. Jednog popodneva, spazila sam Meri u školskom dvorištu kako se grudva. Izgleda da su se devojčice tukle protiv dečaka. Kada me je ugledala, glasno je uzviknula: „Hej, nastavnice", nasumice pobacala grudve iz obe ruke i polagano prešla ulicu. „Vidimo se sutra", dobacila je društvu preko ramena, manje-više upozorenje koje niko nije poslušao.

„Jeste li krenuli kući?", reče ona. „I ja isto. Nekada sam se vraćala u Redijevom autu, ali je on počeo da ostaje do kasno. Kuda ste krenuli, na tramvaj?"

Rekla sam da jesam, a ona je uzvratila: „Pokazaću vam prečicu, da uštedite pare. Kroz žbunje."

Povela me je uskom, ali prohodnom stazom koja je išla iznad grada, kroz šumu i pored pilane.

„Ovim putem ide Redi", reče ona.

Posle pilane, ispod nas, ugledali smo posečena stabla u šumi i nekoliko brvnara, u kojima je neko izgleda živeo, jer oko kuća behu poslagane cepanice, razvučeni štrikovi za veš i iz njih se dimilo. Iz jedne istrča veliki pas, nalik vuku, i poče da laje i reži.

„Glavu dole!", prodera se Meri. U tren oka, ona napravi grudvu i baci je na njega, pogodivši ga pravo među oči. A kada se pas okrenuo da pobegne, Mari je već imala spremnu drugu grudvu, koja ga je pogodila u zadnjicu. Iz brvnare je izašla žena sa keceljom i uzviknula: „Mogla si ga ubiti!"

„Hvala bogu, rešila bi se napasti."

„Nemoj da pošaljem mog starca na tebe."

„Jedva čekam. Taj ne bi pogodio ni rupu u klozetu."

Pas nas je pratio izdaleka, uz neubedljivo režanje.

„Ne brini, umem ja sa psima“, reče Meri. „Kladim se da bih znala da se rešim i medveda, da naletimo na nekog.“

„Zar medvedi nisu u zimskom snu u ovo doba godine?“

Pas me je prilično uplašio, ali sam glumila opuštenost.

„Da, ali se nikad ne zna. Desilo se jednom da se neki medved prerano probudio i otišao pravo na smetlište kod sanatorijuma. Moja mama se okrenula i ugledala ga. Redi je izvadio pištolj i upucao ga. Redi je nekada mene i Anabel vodio na sankanje, nekad i drugu decu, a imao je i posebnu zviždaljku kojom je plašio medvede. Imala je tako visoke tonove da ljudsko uho nije moglo da je čuje.“

„Stvarno? Kako je izgledala?“

„Nije to bila prava zviždaljka. Mislim, Redi je tako umeo da zazviždi ustima.“

Setila sam se njegove predstave u učionici.

„Ne znam, možda je on to govorio da se Anabel ne bi uplašila. Ona nije umela da se sanka. On je morao da je vuče. Ponekad bih i ja skočila na sanke, a on bi rekao: ‘Šta je ovo? Kao da vučem jednu tonu.’ Onda bi se okrenuo i povijao me, ali me nikada nije stigao. A Anabel bi pitao: ‘Zašto je ovo tako teško? Šta si jela za doručak?’ Ali ona mu ništa ne bi rekla. Bila je moj najbolji prijatelj na svetu.“

„A devojčice iz škole? Imaš li tu drugarica?“

„S njima se družim kada nemam nikoga. One mi nisu ništa. Anabel i ja smo obe imale rođendan istog meseca. U junu. Za jedanaesti rođendan, Redi nas je obe stavio u čamac i vozio po jezeru. Učio nas je da plivamo. U stvari, mene je naučio. Anabel je morao da pridržava – ona nikada nije mogla da nauči da pliva. Jednom je sâm ušao u vodu i otplivao, a mi smo mu napunile cipele peskom. Onda, za dvanaesti rođendan nismo mogle tako da odemo, ali smo išle kod njega u kuću i imale smo tortu. Ona nije mogla da pojede ni zalogaj, pa nas je stavio u auto i odveo da bacimo galebovima ostatke. Tukli su se i kreštali. Smejale smo se kô lude, a on je morao da zaustavi auto i pridrži Anabel da ne bi iskašljavala krv.

A posle toga, posle toga, nisu mi više dali da je vidim. Mama nikada nije htela da se družim sa decom koja imaju te-be-ce. Ali Redi ju je nagovorio. Rekao je da će nas razdvojiti kada bude morao. To je i uradio i ja sam poludela. A ona ionako ne bi bila zanimljiva – bila je previše bolesna. Pokazala bih ti njen grob, ali nisu još stavili nikakvu oznaku. Redi i ja ćemo staviti neki znak kada on bude imao vremena. Da smo produžile napred, umesto što smo skrenule, stigle bismo do njenog groblja.“

Sada smo već išle po ravnom terenu, približavale smo se sanatorijumu.

„Ah, umalo da zaboravim“, reče ona i izvadi punu šaku ulaznica.

„Za Dan zaljubljenih. Imamo predstavu na školskoj priredbi, zove se *Haljetak*. Dobila sam ovo da ih prodam, vi biste mogli biti moj prvi kupac. I ja učestvujem u njoj.“

Pogodila sam u kojoj je kući u Amundsenu stanovao doktor. Odveo me je tamo na večeru. Pozvao me je kada smo se jednog dana sudarili u hodniku, činilo se da mu je upravo u tom trenutku to palo na pamet. Možda ga je mučilo nelagodno sećanje na obećanje da ćemo jednoga dana popričati o nastavi.

A baš te večeri se davala predstava *Haljetak*, za koju sam kupila kartu. Rekla sam mu to, a on je odgovorio: „Pa dobro, i ja sam kupio kartu. To ne znači da moram tamo da se pojavim."

„Ali obećala sam da ću doći."

„E pa, sad možete povući obećanje. Ništa nećete propustiti, verujte mi."

Uradila sam kao što mi je rekao, iako nisam našla Meri da joj to kažem. Čekala sam na mestu gde mi je rekao da čekam, na tremu ispred ulaznih vrata sanatorijuma. Bila sam u najboljoj haljini, od tamnozelenog krepa, sa bisernim dugmićima i kragnom od prave čipke, dok sam štikle od antilopa ugurala u čizme za sneg. Prošlo je dogovoreno vreme, brinula sam se, najpre, da glavna sestra ne izađe iz kancelarije i primeti me, i drugo, da on možda nije zaboravio na sastanak.

Ali onda se pojavio, zakopčavajući kaput u hodu i izvinio se.

„Uvek mi ostanu neke sitnice koje moram da raščistim", reče on i povede me oko zgrade, do svog automobila. „Je l' možete da hodate?", upita on, a pošto sam rekla da mogu – uprkos štiklama u čizmama – on mi nije ponudio svoju ruku.

Automobil mu je bio star i otrcan, kao i većina vozila u to vreme. Nije imao grejanje. Kada je rekao da idemo kod njega kući, laknulo mi je. Ne znam kako bismo se snašli među gomilom u hotelu, a nadala sam se da neću opet završiti sa sendvičem u kafeteriji.

Kod kuće, rekao mi je da ne skidam kaput dok se prostorija malo ne zagreje. I odmah je počeo da trpa drva u šporet.

„Ja sam vaš domar i vaš kuvar i vaš sluga", reče on. „Uskoro će ovde biti prijatno, a jelo će brzo biti gotovo. Ne nudite mi vašu pomoć. Više volim da radim sâm. Gde biste voleli da sačekate jelo? Ako želite, mogli biste pogledati knjige u dnevnoj sobi. Unutra vam u kaputu neće biti nepodnošljivo. Prekidač za svetlo je unutra, u vratima. Ne smeta vam ako najpre poslušam vesti? To je moja stara navika."

Ušla sam u dnevnu sobu, s osećajem kao da izvršavam naredbu, ostavivši otvorena vrata od kuhinje. Došao je za mnom i zatvorio ih, uz reči: „Neka se malo ugreje kuhinja" i vratio se da sluša sablasno dramatičan, skoro religiozan glas sa Si-Bi-Sija koji je saopštavao najnovije vesti s ratišta.

U sobi je bilo more knjiga. Ne samo na policama, već i po stolovima i stolicama, na prozorskoj dasci i naslaganih na podu. Pošto sam pregledala nekoliko knjiga, zaključila sam da on voli da ih kupuje na đuture i da je verovatno član nekoliko klubova čitalaca. Harvardski klasici. Tomovi istorije Vila Djuranta. Knjige proze i poezije su bile oskudne, ali sam se iznenadila ugledavši nekoliko klasika dečije književnosti. Knjige o Američkom građanskom ratu, o Burskom ratu, Napoleonovim ratovima, Peloponeskom ratu, o pohodima Julija Cezara. O istraživanjima Amazona i osvajanjima Severnog pola. O Šekltonu zarobljenom u snegu. O ukletoj ekspediciji Džona Frenklina, o prevoju Doner i izgubljenim plemenima, o Njutnu i alhemiji, o tajnama Hindukuša. Knjige su ukazivale na osobu gladnu *znanja*, nestrpljivu da postane vlasnik i najmanje njegove mrvice. I čiji ukusi, verovatno, nosu bili postojani i precizni.

Moguće je, dakle, da kada me je upitao: „Iz kojeg ruskog romana?", on je o njima manje znao nego što sam mislila.

Kada je rekao: „Gotovo je" i otvorio vrata, naoružala sam se novim skepticizmom.

Pitala sam ga: „S kime se slažete, sa Naftom ili Setembrinijem?"

„Molim?“

„Govorim o *Čarobnom bregu*. Ko vam je bolji, Nafta ili Setembrini?“

„Iskreno, oduvek sam mislio da su njih dvojica par matorih seronja. A vi?“

„Setembrini je milosrdniji, ali je Nafta zanimljiviji.“

„To su vam rekli u školi?“

„Nisam pročitala knjigu u školi“, rekoh hladno.

Ošinuo me je pogledom, obrva mu se podigla.

„Izvinjavam se. Ako vas interesuje bilo koja knjiga, slobodno se poslužite. Slobodno dođite ovde da čitate kada nemate obaveza. Uneću u sobu električnu grejalicu. Pretpostavljam da nemate mnogo iskustva sa šporetom na drva. Šta kažete na to? Daću da se za vas izradi rezervni ključ.“

„Hvala vam.“

Odresci od svinjetine, instant pire, grašak iz konzerve. Za desert je poslužena pita s jabukom, kupljena u pekari, koja bi bila bolja da se setio da je podgreje.

Raspitivao se o životu u Torontu, koje sam kurseve pohađala na fakultetu, o mojoj porodici. Rekao je da pretpostavlja da mi je vaspitanje bilo strogo i konvencionalno.

„Deda mi je bio liberalni sveštenik, neka vrsta Pola Tiliha.“

„A vi? Jeste li vi liberalna hrišćanska unučica?“

„Nisam.“

„*Touché*.[3] Je l' mislite da sam nepristojan?“

„Zavisi. Ako me pitate kao poslodavac, ne.“

„Onda ću da nastavim. Imate li momka?“

„Da.“

„Pretpostavljam da je u vojsci.“

„U mornarici“, rekoh. To mi se učinilo kao dobar izbor, to bi objasnilo kako ne znam gde se tačno nalazi i zašto ne mi ne stižu pisma.

Doktor ustade da donese čaj.

„Na kakvom je brodu?“

„Na korveti.“ Još jedan dobar izbor. Posle nekog vremena, mogla bih reći da mu je brod pogođen torpedom, što se uvek dešavalo korvetama.

„Hrabar momak. Pijete li čaj s mlekom ili šećerom?“

„Ni sa čim, hvala.“

„Odlično, pošto nemam ni jednog, ni drugog. Znate, vidi se kada lažete – pocrvenite u licu.“

Ako se pre toga nisam zacrvenela, tada mi je zaista krv jurnula u lice. Oblilo me je rumenilo sve do stopala, pod pazuhom sam počela da se znojim. Nadala sam se da neću upropastiti haljinu.

„To mi se uvek dešava kada pijem čaj.“

„Oh, da.“

Nije moglo gore da mi krene, pa sam rešila da mu se suprotstavim. Promenila sam temu i upitala ga ako izgledaju njegove operacije. Da li zaista ljudima vadi pluća, kao što se priča?

---

[3] Fr. pogodak, izraz koji se koristi u mačevanju. (*Prim. prev.*)

Na ovo je mogao odgovoriti sa još više podsmeha i nadmenosti – verovatno je on tako zamišljao flertovanje – i da je to uradio, verujem da bih obukla kaput i izašla u ledenu noć. Možda je on to znao. Počeo je da govori o torakoplastici. Uklanjanje plućnog režnja je, naravno, u poslednje vreme takođe postalo popularno.

„Zar vam se ne dešava da izgubite nekog pacijenta?"

Mora da je pomislio da se vratilo vreme za šalu.

„Naravno da ih gubimo. Da l' su pobegli il' su se sakrili u žbunju, ko to zna. Ili su skočili u jezero. Ili ste mislili da li se dešava da umru? Da, ima slučajeva kada hirurgija ne može da pomogne."

Ali velike stvari tek dolaze, dodao je. Hirurgija kojom se on bavi postaće prevaziđena, kao i puštanje krvi pijavicama. Sprema se novi lek. Streptomicin. Već sada se koristi u eksperimentima. Bilo je nekih problema – naravno, uvek će biti problema. Toksičnost po nervni sistem. Ali naći će se način kako da savladamo i tu prepreku.

„Hirurzi kao ja će ostati bez hleba."

Oprao je tanjire, ja sam ih obrisala. Zavezao mi je pregaču oko struka da zaštitim haljinu. Kada mi je efikasno zategao vrpce, položio je ruku na moja pleća. Čvrstim pritiskom dlana, raširenih prstiju, kao da profesionalno premerava moje telo. Kada sam te večeri otišla u krevet, još uvek sam na sebi osećala taj pritisak. Osećala sam kako se pojačava, od malog prsta prema palcu. Uživala sam u njemu. Više mi je značio, zaista, nego poljubac u čelo malo kasnije, pre nego što sam izašla iz njegovog automobila. Beše to kratak i formalan poljubac, skupljenih usta, položen u žurbi, od strane autoriteta.

Ključ od njegove kuće pojavio mi se na podu sobe, gurnuli su ga ispod vrata kada nisam bila u njoj. Ali nisam mogla da ga upotrebim. Da mi je to ponudio neko drugi, ne bih oklevala da iskoristim priliku. Posebno zbog grejalice. Ali u ovom slučaju, njegovo prošlo i predstojeće prisustvo u kući umanjili bi udobnost u toj situaciji i zamenili je zadovoljstvom koje je više kidalo živce nego što bi je uvećavalo. Sumnjam da bih bila u stanju da pročitam ijednu reč.

Očekivala sam da će me Meri izgrditi što nisam išla da gledam *Haljetak*. Mislila sam da joj kažem kako sam bila bolesna. Da sam se prehladila. Ali tada sam se setila da se u ovoj ustanovi na prehladu gleda ozbiljno, da se moraju nositi maske, koristiti dezincifijensi, ići u izolaciju. I uskoro sam uvidela da je beznadežno da sakrivam posetu doktorovoj kući. Ni za koga to nije bila tajna, čak ni za sestre, koje nisu ništa govorile, bilo zato što su bile suviše uzvišene i diskretne, ili zato što su takve veze prestale da ih interesuju. Ali bolničarke su me zadirkivale.

„Jeste li s uživanjem večerali pre neku noć?"

Ton im je bio prijateljski, kao da su to odobravale. Akcije su mi porasle kod njih. Šta god da sam bila, moglo se ispostaviti barem da sam žena sa muškarcem.

Meri se nije pojavljivala nedelju dana.

„Sledeće subote", bile su njegove reči pre nego što mi je udelio poljubac. Opet sam ga čekala ispred trema, ali ovoga puta nije kasnio. Odvezli smo se do njegove kuće i ja sam ušla u dnevnu sobu dok je on ložio štednjak. Onda sam primetila prašnjavu električnu grejalicu.

„Niste hteli da se pozabavite mojom ponudom“, rekao je. „Mislili ste da to ne mislim ozbiljno? Ja uvek mislim ono što kažem.“

Rekla sam da nisam želela da dođem u grad jer sam se plašila da ne sretnem Meri.

„Zato što nisam bila na njenoj predstavi.“

„U redu, ako ćete svoj život da prilagodite njoj“, odgovorio je.

Meni je bio isti kao i prošli put. Odresci od svinjetine, instant pire, kukuruz iz konzerve umesto graška. Ovoga puta mi je dozvolio da mu pomognem u kuhinji, čak me je zamolio da postavim sto.

„Tako biste mogli da naučite gde šta stoji. Raspored je, verujem, prilično logičan.“

To je značilo da mogu da ga posmatram dok se petlja oko štednjaka. Lakoća njegove koncentracije, ekonomičnost pokreta, od svega toga me je neprestano podilazilo ushićenje.

Upravo smo počeli da jedemo, kada neko pokuca na vrata. On ustade i otključa bravu, kada unutra ulete Meri.

Nosila je kartonsku kutiju, koju je položila na sto. Onda je zbacila sa sebe kaput, da mi pokaže crveno-žuti kostim koji je nosila.

„Srećan vam Dan zaljubljenih“, reče ona. „Niste došli na moju predstavu, pa sam rešila da predstavu donesem kod vas.“

Stala je na jednu nogu, da bi šutnula čizmu sa druge, a onda je to isto uradila sa drugom čizmom. Odgurala ih je od sebe i počela da se šepuri oko stola i istovremeno peva, tugaljivim, ali energičnim mladalačkim glasom:

Zovem se Mali Božur
Dragi mali Božur,
Mada ne znam zašto.
I dalje me zovu Božur
Siroti mali Božur
Slatki mali Božur...

Doktor je ustao još pre nego što je ona zapevala. Stajao je pored štednjaka i ribao tiganj u kojem je ispekao odreske od svinjetine.

Aplaudirala sam joj i rekla: „Kakav predivan kostim.“

Zaista je bio predivan. Crvena suknja, svetložuta podsuknja, lepršavo bela kecelja, izvezena košuljica.

„Moja mama ju je sašila.“

„Je l’ ona i vezla košulju?“

„Naravno. Bila je budna do četiri ujutru, da završi kostim na dan priredbe.“

Vrtela se u krug i skakutala da ga pokaže sa svih strana. Posuđe sa polica je zazveketalo. Još više sam joj tapšala. Obe smo želele samo jedno. Da se doktor okrene i prestane da nas ignoriše. Da prozbori barem jednu učtivu reč, makar i mrzovoljno.

„A vid’ sad ovo“, reče Meri. „Za Dan zaljubljenih.“ Rascepila je kartonsku kutiju i pokazala kolačiće, isečene u obliku srca, sa tamnocrvenom glazurom.

„Predivni su“, rekoh i Meri nastavi da poskakuje:

Ja sam kapetan Haljetka,
Kapetan pravi, neg' šta.
A ti si vrlo, vrlo dobar, neka svako zna
Da posada je moja najbolja.

Doktor se konačno okrenuo i ona mu je salutirala.

„U redu", reče on. „Dosta za danas."

Ona se pravila da ga ne vidi:

Triput ura, i jedanput još
Za neustrašivog kapetana Haljetka...

„Rekao sam da je bilo dosta."

„Za kapetana Haljetka..."

„Meri. Mi sada večeramo. A ti nisi pozvana. Da li ti to razumeš? Nisi pozvana."

Konačno je ućutala. Ali na kratko.

„Dobro, onda *uaa* za tebe. Nisi bio fin."

„I ovi kolačići ti uopšte nisu potrebni. Na dobrom si putu da se ugojiš kao prasica."

Lice joj se podnadulo kao da će da zaplače, ali je umesto toga rekla: „Ha, ko mi to kaže. Tebi je jedno oko razroko."

„Dosta."

„E, sâm si to tražio."

Doktor podiže njene čizme i stavi ih pred Meri.

„Obuj se."

Ona je to i učinila, s očima punih suza, dok joj je nos curio. Disala je na sav glas. On uze njen kaput, ali joj nije pomagao dok je ona mlatila rukama kako bi pronašla rukave i zakopčala se.

„U redu. Reci, kako si došla ovde?"

Nije htela da mu odgovori.

„Pešice, je li? Pa, mogao bih da te odvezem kući. Da ne bi upala u neki smet i smrzla se iz samosažaljenja."

Nisam rekla ni reč. Meri me nije nijednom pogledala. Trenutak je bio previše šokantan da bismo se pozdravile.

Kada sam ga čula kako pali automobil, počela sam da spremam sto. Nismo stigli do deserta, koji je opet trebalo da bude pita s jabukama. Možda on nije znao za neku drugu, ali je sve to bilo iz pekare.

Uzela sam jedan kolačić u obliku srca i pojela ga. Glazura je bila odvratno slatka. Nikakvog ukusa, ni na borovnicu, ni na višnju, samo šećer i crvena boja za kolače. Pojela sam još jedan, i još jedan.

Znala sam da je trebalo da se makar pozdravimo. Da je trebalo da joj zahvalim na kolačima. Ali to ne bi ništa promenilo. Ne bi to ništa promenilo, govorila sam sebi. Predstava nije bila upućena meni. Ili je tek mali njen deo bio za mene.

Bio je brutalan. Prenerazila sam se koliko je bio brutalan. Prema nekom tako sirotom. Ali on je to učinio zbog mene, na neki način. Da mu ne bi skratili vreme koje će provesti sa mnom. Laskala mi je ta pomisao, i bilo me je sramota što mi to laska. Nisam znala šta da mu kažem kada se vrati.

On nije ni hteo bilo šta da kažem. Odveo me je u krevet. Da li je sve vreme tako stajalo u njegovim kartama, ili je to bilo iznenađenje kako za njega, tako i za mene? No, makar to što sam bila devica za njega nije bilo neočekivano – pripremio je peškir i kondom – i bio je uporan i išao je lagano, što je sporije mogao. Moja strast nas je oboje podjednako iznenadila.

„Stvarno hoću da te oženim", rekao mi je.

Pre nego što me je odvezao nazad, pobacao je kolačiće u sneg, sve ta crvena srca, da nahrani ptice.

Sve smo se dogovorili. Naša veridba – reč koju je on izgovarao s izvesnim oprezom – ticala se samo nas i nikoga više. Venčanje će se održati kada bude uspeo da dobije nekoliko slobodnih dana. Biće svedeno na puku ceremoniju venčanja, rekao je. Od mene očekuje da ne obaveštavam rodbinu. Trebalo bi da shvatim da on nije spreman da podnese ceremoniju koja se izvodi u prisustvu drugih, sa čijim nazorima se on ne slaže i koji bi nam se samo priglupo podsmevali.

Takođe ne podnosi ni prstenje sa dijamantima. Rekla sam mu da takav nikada nisam želela, što je bila istina jer o tome nikada nisam razmišljala. On je rekao da je to odlično. Znao je da ja nisam od onih konvencionalnih idiotkinja.

Bolje bi bilo da više ne večeramo zajedno, rekao je, ne samo zbog onoga što bi ljudi mogli da pričaju o nama, nego i zato što je teško obezbediti dovoljno mesa za dvoje ljudi sa bonovima za hranu za jednu osobu. Moje bonove nije mogao da iskoristi, pošto su bili predati u kuhinju – u kojoj je radila Merina majka – čim sam počela da radim u sanatorijumu.

Bolje bi bilo da ne privlačimo pažnju.

Naravno, svi su sumnjali da se nešto zbiva. Starije sestre su postale srdačne, čak bi mi i glavna sestra uputila bolni osmejak. Počela sam da se doterujem, skromno, skoro bez svesne namere. Odavala bih se sanjarenju, baršunasto nepokretna, oborenih očiju. Nije mi bilo jasno da me starije žene pomno posmatraju da vide kojim pravcem će krenuti naša prisnost, kako bi na vreme zauzele stav pravednika ako doktor reši da me se otarasi.

Bolničarke su svim srcem bila na mojoj strani, zadirkivale su me da su mi u šolji čaja videle burmu.

Mesec mart iza bolničkih vrata beše tmuran i prometan. Najgori mesec u godini, govorile su bolničarke. Iz nekog razloga, ljudi bi uvrteli sebi u glavu da baš tada umru, pošto su pregurali napad zime. Ako se neko dete ne bi pojavilo na času, nisam znala da li je došlo do naglog pogoršanja ili su ga ostavili da leži u krevetu zbog sumnje da se prehladilo.

Došlo je, međutim, vreme da doktor ispuni izvesne dogovore. Jednoga dana mi je ispod vrata gurnuo cedulju, s porukom da budem spremna do prve nedelje aprila. Tada će moći da nađe nekoliko slobodnih dana, osim ako ne nastupi neka prava kriza.

Idemo u Hantsvil.

Hantsvil – naša šifra za venčanje.

Ponela sam zelenu haljinu od krepa, hemijski opranu i pažljivo poslaganu u koferu. Pretpostavljam da ću morati da se presvučem u ženskom toaletu. Pored puta, gledam ima li ranog poljskog cveća, od kojeg bih mogla da napravim buket. Da li bi se on složio da imam buket? Ali prerano je čak i za neven. Ništa se ne vidi, osim mršavih omorika i ostrvaca kleke i močvara. A kod ukrštanja puteva, haos od razbacanih stena koje su mi ovde postale poznate – krvavocrvenog železa i zakošenih grebena granita.

Radio u automobilu je uključen, svira trijumfalnu muziku jer saveznici stežu obruč oko Berlina. Doktor kaže da oni usporavaju kako bi pustili Ruse da uđu prvi. Kaže da će im biti žao zbog toga.

Pošto smo daleko od Amundsena, otkrivam da mogu da ga zovem Alister. Ovo je najduža vožnja otkako smo zajedno, i uzbuđuju me to muško ignorisanje mog prisustva – za koje znam da se brzo može pretvoriti u svoju suprotnost – i njegova vozačka veština. Ushićuje me što je on hirurg, mada to nikad ne bih priznala. U ovom trenutku, verujem da bih zbog njega legla u bilo koju močvaru ili blatnjavu jazbinu ili bih dala da mi prignječi kičmu o bilo koju stenu pored puta, ako bi zatražio od mene bliski susret. Takođe znam i da bi ta osećanja trebalo da zadržim za sebe.

Okrećem se budućnosti. Kada stignemo u Hantsvil, očekujem da ćemo naći sveštenika i stajati jedno pored drugog usred salona, nekog umereno otmenog salona, u kakvim sam čitav život sedela.

Ali, kada stignemo, otkrivam da postoje i drugi načini da se obavi venčanje, i da moj mladoženja gaji još jednu odbojnost, za koju nisam znala. Ne želi da ima nikakva posla sa sveštenicima. U gradskoj kući u Hantsvilu, popunjavamo formulare u kojima izjavljujemo da nismo oženjeni/udati i zakazujemo venčanje pred matičarom.

Vreme je ručka. Alister staje ispred restorana, koji bi mogao biti bliski rođak kafeteriji u Amundsenu.

„Je l' ovaj odgovara?"

Ali, pogledavši u moje lice, i on menja mišljenje.

„Ne? U redu."

Na kraju, ručamo u prohladnoj gostinskoj sobi nekog otmenog starog pansiona ispred kojeg stoji reklama za piletinu. Tanjiri su ledeno hladni, nema drugih gostiju, nema muzike sa radija, čuje se jedino zveckanje naših escajga dok pokušavamo da raščerečimo žilavo pile. Sigurna sam da misli kako bismo možda bolje prošli u restoranu koji je najpre predložio.

Ipak, imam petlje da pitam za toalet i tamo, u još hladnijoj prostoriji nego što je ona u kojoj jedemo, vadim zelenu haljinu i oblačim je, popravljam šminku i nameštam kosu.

Kada izađem odatle, Alister ustaje da me pozdravi, smeje se i steže mi ruku, govori kako sam lepa.

Ukočeno se vraćamo u automobil, držimo se za ruke. On mi otvara vrata, obilazi okolo i seda za volan, namešta se, pali motor, a onda ga gasi.

Automobil je parkiran ispred neke gvožđare. Lopate za čišćenje snega se prodaju upola cene. Još uvek stoji natpis da vrše uslužno oštrenje klizaljki.

Sa druge strane ulice je drvena kuća, ofarbana masnom žutom bojom. Stepenici ispred ulaznih vrata deluju klimavo, a preko samih vrata su zakucane dve daske, u obliku slova X.

Ispred Alisterovog automobila je parkiran kamion, predratni model, nogostup i branike mu izjeda rđa. Iz gvožđare izlazi čovek u kombinezonu i penje se u kamion. Motor najpre brekće, pa klopara i poskakuje u mestu, a zatim kamion odlazi. Sada se na njegovo mesto parkira kamion sa imenom gvožđare. Izgleda da nema dovoljno prostora. Vozač izlazi iz njega, prilazi automobilu i kuca Alisteru u prozor. Alister je iznenađen – da nije tako iskreno govorio, primetio bi problem. On spušta prozor i čovek ga pita da li smo se tu parkirali jer planiramo kupovinu u prodavnici. Ako ne, da li bismo mogli da se pomerimo na drugo mesto?

„Mi upravo odlazimo", kaže Alister, čovek koji sedi pored mene i koji je nameravao da me oženi, ali sada to više ne planira. „Mi upravo odlazimo."

Mi. Rekao je „mi". Na trenutak, uživam u toj reči. Onda mislim, to je poslednji put. Poslednji put da budem obuhvaćena njegovim „mi".

Nije bitno to „mi", nije to ono što mi je predočilo istinu. Više njegov drugarski ton razgovora sa vozačem, njegovo mirno i razumno izvinjavanje. Skoro želim da se vrati onome što je malopre govorio, dok još nije primetio da kamion pokušava da se uparkira. To što je govorio beše grozno, ali se barem u stisku volana, u tom stisku i rasejanom pogledu i glasu naslućivao bol. Šta god da je govorio, dopiralo je iz iste one dubine iz koje je govorio dok smo zajedno bili u krevetu. Ali posle razgovora sa onim čovekom, to se izgubilo. On podiže prozor i pažnju usmerava prema automobilu, ide u rikverc i pomera ga tako da se ne dodirne sa kamionom, kao da nema više šta da se kaže, ili preduzme.

„Ne mogu", rekao je.

Ne može dalje.

Ne može to da objasni.

Oseća jedino da bi to bila greška.

Pada mi na pamet da više nikada neću moći da pogledam u zaobljeno S, kao na reklami za oštrenje klizaljki, ili u daske unakrst zakucane preko vrata žute kuće, a da ne čujem njegov glas.

„Odvešću te do stanice. Kupiću ti kartu za Toronto. Siguran sam da predveče ima neki voz za Toronto. Izmisliću neki verovatni izgovor i poslaću ti stvari. Daćeš mi adresu u Torontu. Mislim da je nisam sačuvao. Da, i napisaću ti pismo preporuke. Odlično si radila posao. Ionako ne bi završila polugodište – nisam stigao da ti kažem da će decu premestiti u drugi sanatorijum. Biće velikih promena."

Novi ton u njegovom glasu, skoro bezbrižan. Ton olakšanja. Pokušava da ga zadrži, da ne malaksa preda mnom.

Posmatram ulice. Kao da me odvode na vlastito pogubljenje. Ne još. Još malo. Još malo čujem njegov glas po poslednji put. Još malo.

On ne mora da pita kuda se ide za stanicu. Pitam ga naglas da li je i druge devojke na ovakav način ispratio.

„Ne budi takva", kaže.

Sa svakim skretanjem, kao da mi sve više skraćuje život.

U pet popodne ima voz za Toronto. Čekam u automobilu, dok on stoji u redu. Vraća se s kartom u ruci, i razigranog koraka, čini mi se. Mora da je to shvatio, jer u blizini automobila poprima ozbiljniji izraz.

„Unutra je fino i toplo. Ima i toalet za dame."

Otvara mi vrata.

„Šta misliš, da te sačekam i otpratim? Možda negde ima da se pojede pristojna pita. Ručak je ionako bio grozan."

Trzam se na ove reči. Izlazim iz automobila i idem ispred njega, u stanicu. On upire prstom u žensku čekaonicu. Podiže obrve i pokušava da se poslednji put našali.

„Ko zna, možda ćeš kasnije misliti da ti je ovo bio jedan od najsrećnijih dana u životu."

Biram klupu sa koje se vidi ulaz u stanicu. Da bih mogla da ga ugledam ako se bude vratio. Možda će mi reći da je sve to bila šala. Ili iskušavanje, kao u nekoj srednjovekovnoj drami. Ili da nije imao srca da mi to uradi. Da se vraćao autoputem i ugledao bledu prolećnu svetlost na stenama, koje smo pre nekoliko sati zajedno posmatrali. Da se zapanjio kada je shvatio svoju ludost, okrenuo se i najvećom brzinom se vratio.

Proći će još najmanje sat vremena pre nego što voz za Toronto uđe u stanicu, ali jedva opažam kako protiče vreme. Još uvek mi umom kolaju fantazije. Ukrcavam se u voz kao da su mi članci lancima vezani. Pripijam lice uz prozor, gledam na peron dok pištaljka svira polazak. Nije još kasno da iskočim iz voza. Da iskočim u slobodu i otrčim iz stanice na ulicu, gde je on upravo parkirao automobil, skakuće uz stepenice i razmišlja: samo da ne zakasnim, samo da na zakasnim.

Trčim mu u susret. Samo da ne zakasnim.

Stvara se pometnja među putnicima, deru se i dovikuju, čitavo jato novopridošlih putnika se gura među sedištima. Srednjoškolke u sportskoj opremi dobacuju podrugljive primedbe. Kondukter je nezadovoljan, požuruje ih da što pre zauzmu sedišta.

Jedna od njih – možda najglasnija – jeste Meri.

Okrećem glavu i više ne gledam u njih.

Ali ona je stvarno tu, viče moje ime, želi da zna gde sam bila.

Da posetim prijateljicu, kažem joj.

Uz tresak seda pored mene i priča mi o košarkaškoj utakmici protiv Hantsvila. Ludilo. Ali su izgubile.

„Baš su nas isprašile?", uzvikuje ona, tobože oduševljeno, dok se ostale kikoću i cere. Spominje rezultat, koji je zaista zaprepašćujući.

„Stvarno si se doterala", kaže ona. Ali nije mnogo radoznala, prihvata moje objašnjenje bez posebnog interesovanja.

Nije ni primetila kada joj kažem da idem u Toronto da vidim babu i dedu. Ni reči o Alisteru. Čak ni one ružne. Nije to zaboravila. Čitavu tu scenu je negde uredno pohranila, zajedno sa ostalim bivšim sopstvima. Ili je ona, možda, stvarno od onih osoba koje tako lakomisleno podnose poniženja.

Sada sam joj zahvalna, iako u tom trenutku nisam bila sposobna da to osetim. Da sam bila sama, šta bih uradila kada bi voz stao u Amundsenu? Izašla iz njega, otrčala njegovoj kući, da mi objasni zašto, zašto. Zauvek bi me pekla takva sramota.

Stajanje u Amundsenu beše jedva dovoljno da se okupi tim, a kondukter ih je upozoravao da ako ne izađu, završiće u Torontu.

Godinama sam zamišljala kako ću ga slučajno sresti. Živela sam i još uvek živim u Torontu. Izgleda da pre ili kasnije svako dospe u taj grad, barem na neko vreme.

Posle više od deset godina, to se konačno desilo. Dok smo prelazili prometnu ulicu, u kojoj nismo mogli čak ni da usporimo i zastanemo. Dok smo išli u suprotnim smerovima. Dok smo u isto vreme zaprepašćeno zurili u naša, zubom vremena načeta lica.

„Kako si?", viknuo mi je, a ja sam odgovorila: „Dobro sam." I onda sam još dodala: „Srećna sam."

To je bila tek delimična istina, u to vreme. Imala sam prepirku sa mužem oko plaćanja duga koje je napravilo njegovo dete iz prethodnog braka. Tog popodneva sam išla na predstavu u Umetničku galeriju, kako bi mi se mozak malo opustio.

„Odlično", doviknuo mi je još jednom.

Još uvek mi se čini da smo mogli da izađemo iz te gomile, da smo za tren oka mogli da budemo zajedno. Ali je takođe bilo izvesno da bi nam se potom pravci razišli, kao što se i desilo.

Kada sam prešla na drugu stranu ulice, nije bilo ni dozivanja poslednjim dahom, ni ruke na ramenu. Samo mi je sinulo sećanje kako su mu se kapci jednog oka šire otvarali od drugog. Beše to levo oko, uvek levo, koliko se sećam. Tada bi uvek izgledao neobično, kao da se prenuo zbog nečega, i začudio, kao da mu je na pamet palo nešto ludački i nemoguće, zbog čega je na ivici da prsne u smeh.

To je bilo sve. Produžila sam kući.

Imala sam isti osećaj kao i kada sam napuštala Amundsen. Voz me je odvlačio, u neverici. U ljubavi se, očigledno, ništa ne menja.

*(Sa engleskog preveo **Predrag Šaponja**)*